

PRESENTACIÓ

Que l'idealisme alemany i la fenomenologia configuren el rerefons de gran part de la filosofia dels segles XIX i XX, no necessita més comentaris. Que, malgrat indubtables diferències de procediment i mètode, tots dos moviments mantenen una pregona continuïtat temàtica al voltant del primat de consciència, també és cosa coneguda. Que, consegüentment, la filosofia actual segueix depenent en gran part d'anàlisis, tesis o resultats de tals corrents, tampoc no pot negar-se. En aquest sentit, la nostra «contemporaneïtat» filosòfica és inseparable del diàleg que *vollens nollens* manté amb aquestes tradicions, de manera que el fet de reflexionar sobre elles o des d'elles, lluny de constituir un mer exercici historiogràfic, és part essencial de la mateixa tasca filosòfica avui.

La publicació que aquí presentem és justament un assaig de dur a terme tal reflexió i diàleg. A tal efecte, pren com a fil conductor una de les tensions més característiques tant de l'idealisme com de la fenomenologia, i que encara avui –potser més fins i tot que en ple segle XIX o XX– segueix essent determinant de la discussió filosòfica: la que hi ha entre el *desideratum* d'una fonamentació exhaustiva dels principis *cosgnoscitius* i pràctics –d'una *Grundsatzphilosophie* o d'una filosofia com a *Wissenschaft* o, en termes més actuals, d'una *Letztbegründung*–, i la constatació de certs elements fàctics irreductibles a estructures conceptual-racionals, que semblen fer impossible aquell projecte i obliguen a reconèixer els límits indepassables dels horitzons històrics, epocals o hermenèutics de la nostra inserció en el món.

Aquesta tensió entre «fonamentació» i «facticitat» no sols permet d'establir certs paral·lelismes temàtics entre l'idealisme i la fenomenologia, sinó que mostra alhora –i això és encara més essencial– un sentit semblant –si no comú– en el desplegament dels dos moviments. En tots dos casos, efectivament, no sols poden confrontar-se uns autors representatius de la posició fonamentalista (en part Kant o Fichte o Hegel, com després Husserl) a uns altres defensors de les facticitats originàries (Schelling o Heidegger o Merleau-Ponty), sinó que alhora els autors mateixos exemplifiquen sovint el desplaçament d'unes posicions a d'altres (del Fichte de la *Grundlage* al del *Sein* sempre pressuposat i inefable, del Husserl d'*Ideen* al del món de la vida, del Heidegger de l'ontologia fonamental de *Sein und Zeit* al de la *Kehre*). La qual cosa es prou indicativa que aquella tensió potser forma part de la cosa mateixa i que, per tant, mereix constituir per si mateixa un motiu cabdal de reflexió filosòfica, tal com aquí proposem.

Aquesta publicació aplega les ponències que es van presentar en les *Jornades sobre Fonamentació i Facticitat en l'idealisme alemany i la fenomenologia* del 29 i 30 de juny de 2006, organitzades des del projecte de recerca *Fonamentació i Facticitat* (MEC: BFF 2003-01102) de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona, amb la col·laboració de la Societat Catalana de

Filosofia (seccions de Filosofia Moderna i Contemporània). Els articles s'ordenen analíticament segons els dos moments històrics de què s'ocupen, però internament estan atravesats per igual per la tensió entre fonamentació i facticitat en l'autor o tema respectiu.

L'àmbit de l'idealisme s'enceta remarcant la importància cabdal que tindrà dins del projecte de fonamentació una temàtica aparentment tan fàctica (si no secundària) com l'estètica (*L'objecte estètic en Kant; L'element estètic en el projecte transcendent: Fichte*); després passa a ocupar-se del model fonamentalista en qüestions tan centrals com la religiosa o de la corporalitat i de la intersubjectivitat (*La fonamentació de la creença religiosa en Fichte; Fundamentación y facticidad: el caso Fichte-Husserl en relación al cuerpo y a los otros*); i es clou amb tres articles dedicats als problemes que planteja el projecte de fonamentació dins del mateix idealisme (*La inversió idealista del projecte transcendent: la confusió entre sèrie ideal i sèrie real; La crítica de Schelling a l'idealisme i a la filosofia de Hegel: la distinció entre filosofia positiva i negativa; Ser y límite en el inicio de la lógica hegeliana: reflexiones sobre fundamentación y facticidad*).

L'àmbit fenomenològic s'inicia analitzant la qüestió de la donació de les vivències en la consciència com a motiu cabdal de crítica i contracrítica entre Husserl i Heidegger (*Cuestionamiento de la «crítica inmanente» de Heidegger a la filosofía de Husserl*), segueix considerant la posició del segon Heidegger respecte del transcendentalisme i la tradició idealista (*Transcendentalidad, facticidad y fundación en los «Beiträge» de M. Heidegger; Schelling y Heidegger: dos paradigmas sobre el tiempo*) i mostrant dues tematitzacions clares de facticitat radical (*Merleau-Ponty i Bourdieu entre fonamentació i facticitat: les perplexitats al voltant de la «institució»*), per acabar amb uns bons exponents de «fenomenologia aplicada» a problemes de filosofia pràctica (*Fundamentación de la moral i diferencias normativo-culturales: una aproximación fenomenológica; Fenomenologia estàtica dels actes de compra*) i d'estètica (*Fenomenologia de l'arquitectura: sobre la noció de «tipus arquitectònic»; Fenomenologia i poesia lírica: aproximació fenomenològica al poeta Màrius Torres*).

El fet d'haver reunit investigadors, doctorants i professors per plantejar i discutir aquests temes durant dues jornades és el resultat final d'un continuat treball acadèmic previ. Remuntant-se al projecte de recerca *El model transcendent en la filosofia moderna i contemporània* (MEC, BP 97-08884, 1998-2000) i abastant paral·lelament dos grups de treball dins de la Societat Catalana de Filosofia al voltant de la *Doctrina de la Ciència* de Fichte (1998-2002) i de les *Investigacions Lògiques* de Husserl (2000-2005), per conduir finalment a l'abans esmentat projecte *Fonamentació i Facticitat*, aquest treball acadèmic ha permès la formació en la recerca filosòfica de diverses promocions d'estudiants de doctorat del país, així com incorporar al nostre diàleg a destacats professors d'universitats espanyoles que es mouen en àmbits de recerca afins. S'ha pogut generar així un perllongat marc de reflexió i discussió que, a més de la continuïtat institucional que això implica, ha materialitzat alhora allò que significa humanament l'autèntic *convivium* filosòfic. A tots els que d'una manera o altra han participat o col·laborat en aquests anys i grups de treball, vagi dedicada doncs aquesta publicació.

Atès tot això, no cal dir que es tracta aquí de presentar –i convidar a reflexionar sobre– uns estudis i recerques prou allunyats de les expectatives «populars» que certa concepció pragmàtica i terapèutica avui vigent exigeix de la filosofia. Que tal concepció pugui ser «popular» no té res d'estrany; més greu seria que també fos compartida per la institució acadèmica o universitària i que acabés reduint a ella la seva tasca. Diem això no pas perquè neguem la funció existencialment formadora o orientadora de la filosofia en el món, sinó perquè estem convençuts que aquesta funció sols pot ser acomplida adequadament després de passar pel «portal estret» del treball històric, analític i argumentatiu del concepte. En aquest sentit, i amb totes les matisacions que puguin ser fetes per motius de context cultural, segueixen tenint plena validesa aquelles paraules amb què Kant clou la *Crítica de la raó pràctica*: «En una paraula: la ciència –críticament cercada i metòdicament dirigida– és el portal estret que condueix a la *doctrina de la saviesa*, entenent per tal no sols allò que hom ha de *fer*, sinó allò que ha de servir de pauta als *mestres* per encarrilar bé i fàcilment el camí vers la saviesa que cadascú ha de recórrer i per salvar els altres de camins foraviats. Una ciència, la guardiana de la qual sempre ha de ser la filosofia, de manera que si bé el públic no ha de prendre cap part en les seves recerques subtils, sí ho ha de fer en les doctrines que, després d'aïtal elaboració, el poden il·lustrar amb plena claredat» (Ak, V, 163).

SALVI TURRÓ
Barcelona, setembre 2006